

Innst. 369 L

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra helse- og omsorgskomiteen

Prop. 94 L (2015–2016)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og hel- sepersonelloven (politiattest i den kommunale helse- og omsorgstjenesten)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår i proposisjonen at personell i kommunen som skal yte tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven skal fremlegge politiattest. Kravet skal gjelde uavhengig av hvilke pasient- eller brukergrupper personellet skal yte tjenester til. Alt personell som yter kommunale helse- og omsorgstjenester, inkludert leger og personell som yter personlig brukerstyrt assistanse (BPA), skal fremlegge samme type attest.

Forslaget får ingen betydning for spesialisthelse-tjenesten. Dagens krav om politiattest for personer som skal yte tjenester til barn og personer med utviklingshemming videreføres uendret for spesialisthelsetjenesten. For tannhelsetjenesten videreføres dagens krav inntil ansvaret for tannhelsetjenesten overføres til kommunene.

1.2 Bakgrunn

Spørsmål om det skal stilles krav om politiattest for personell som yter kommunale helse- og omsorgstjenester, særlig til eldre, har løpende vært til vurdering i departementet. Dagens krav om politiattest gjelder bare for personell som skal yte tjenester til barn eller personer med utviklingshemning.

I Ot.prp. nr. 86 (2005–2006) kom departementet til at det ikke burde innføres et alminnelig krav om politiattest for helsepersonell uavhengig av hvilke pasientgrupper de yter helsehjelp til. Forarbeidene til helse- og omsorgstjenesteloven, Prop. 91 L (2010–2011), viser til denne vurderingen. I forbindelse med Stortingets behandling av sistnevnte proposisjon, uttalte komiteen at også alvorlig syke, eldre, demente, psykisk syke og andre pasientgrupper kan ha problemer med å ivareta egne interesser og beskytte seg selv mot overgrep, så vel fysiske, psykiske som økonomiske (Innst. 424 L (2010–2011)). Komiteens flertall ba om at spørsmålet om å innføre krav om politiattest for ansettelse i jobb med denne gruppen ble vurdert.

Høringsnotat om krav om politiattest for personell i den kommunale helse- og omsorgstjenesten var på høring i perioden 10. september til 10. desember 2015.

1.3 Personvernaspekter ved innføring av krav om politiattest

Proposisjonen drøfter personvernaspekter ved innføring av krav om politiattest for personer som skal jobbe i helse- og omsorgssektoren. Et sentralt element i et humanitært samfunn er at en som har sonet sin straff kan legge lovbruddet bak seg og gå videre i livet. Et argument som ofte blir anført mot et krav om politiattest, er at det kan hindre resosialisering.

På den annen side er oppklaringsprosenten på noen typer kriminalitet er langt lavere enn ønskelig, og det er en rekke personer som har begått straffbare handlinger uten å være straffet eller registrert hos politiet. En politiattest uten anmerkninger innebærer ikke at vedkommende aldri har utført straffbare

handlinger eller at vedkommende ikke vil begå slike handlinger i fremtiden.

1.4 Krav om politiattest for personell i den kommunale helse- og omsorgstjenesten

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår at kommunene skal få adgang til å stille krav om politiattest i egen kommune for alt personell som skal yte tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven, uavhengig av hvilke pasient- eller brukergrupper de skal yte tjenester til.

Departementet mener at fremleggelse av politiattest i den kommunale helse- og omsorgstjenesten er ett av flere tiltak for å trygge pasienter og brukeres tillit til personell i tjenesten. Etter departementets vurdering kan krav om politiattest bidra til at pasienter og brukere gis økt grad av trygghet og føler tillit til at tjenesteyter ikke vil påføre dem skade på noen måte.

Departementet har vurdert om kravet burde begrenses til konkrete områder innen helse- og omsorgstjenesten, og har kommet til at en slik avgrensning ikke bør gjøres. Departementet erkjenner at risikoen for å bli utsatt for en straffbar handling kan være forskjellig for ulike pasienter og brukere, men det er vanskelig, eller nærmest umulig, å vite hvilke pasienter og brukere det er risiko for kan bli utsatt for en straffbar handling.

Departementet antar at det vanskelig kan oppstilles en enkelt risikofaktor, men at det kan være et samvirke av omstendigheter som gjør en pasient eller bruker utsatt.

Etter departementets vurdering kan alle som står i et avhengighetsforhold til den kommunale helse- og omsorgstjeneste på grunn av sin alder, sykdom eller funksjonshemning ha behov for den beskyttelse som ligger i at tjenesteyter har fremlagt politiattest.

Departementet mener at foreliggende forslag om krav om politiattesten i den kommunale helse- og omsorgstjenesten ligger innenfor rammen av EMK artikkel 8.

1.5 Adgang eller plikt for kommunen

I høringsnotatet ba departementet om høringsinstansenes synspunkter på om utvidelsen av dagens krav til politiattest skal være obligatorisk eller valgfritt for kommunene. Høringsnotatets forslag til lovutkast ga den enkelte kommune frihet til selv å bestemme om det skulle innføres krav om politiattest i kommunen.

Etter høringsrunden er departementet kommet til at argumentene som taler for at kravet til politiattest bør være obligatorisk, veier tyngre enn argumentene som taler for valgfrihet for kommunene. I proposisjonen foreslår derfor departementet at kravet om politiattest skal være obligatorisk.

Fra departementets ståsted er det viktig å legge til rette for kommunesamarbeid og kommunesammenføring. Ulike regler fra kommune til kommune kan gjøre det vanskeligere for kommunene å samarbeide om helse- og omsorgsfaglige oppgaver.

Departementet minner likevel om at innhenting av politiattest ikke er et enerådende virkemiddel. En politiattest skal ikke erstatte gode ansettelsesrutiner, et godt fungerende internkontrollsystem, veiledning og oppfølging av ansatte etc.

1.6 Hvilke straffbare handlinger skal fremgå av attesten

I høringsforslaget ble det foreslått at politiattesten skulle gi informasjon om samme straffbare forhold som en barneomsorgsattest, og i tillegg enkelte straffbare forhold om voldslovbrudd og inngrep i den personlige frihet. Departementet holdt åpent spørsmålet om bedrageri og ulike former for vinningskriminalitet også burde fremgå, og etterspurte høringsinstansenes vurdering av spørsmålet.

31 høringsinstanser uttalte seg positivt om at opplysninger om vinningskriminalitet bør inngå i politiattesten.

Voksne pasienter og brukere kan også være sårbare og ha behov for beskyttelse mot andre straffbare handlinger enn seksuelle overgrep. Pasienter og brukere over 18 år er sårbare på andre måter enn barn. Mange voksne pasienter og brukere har behov for heldøgns omsorg og pleie. I motsetning til barn, vil ikke disse i utgangspunktet ha andre voksenpersoner å forholde seg til i det daglige når tjenesten mottas.

I tillegg til straffebud som skal fremgå av en barneomsorgsattest, foreslår departementet å følge opp høringsforslaget om at den nye attesten skal anmerke lovbrudd som gir informasjon om ulike former for legemsfornærmelse/kroppsskade, trusler og frihetsberøvelse. Pasienter og brukere som på grunn av psykisk eller fysisk funksjonsnedsettelse mottar helse- og omsorgstjenester i eget hjem, eller på sykehjem, har særlig behov for trygghet og sikkerhet, ettersom de har nedsatt evne til å beskytte seg selv. Det er av stor betydning at pasienter, brukere, pårørende, samarbeidende helsepersonell og arbeidsgivere kan stole på og ha tillit til helse- og omsorgspersonellet. For å bidra til at pasienter og brukere skal ha tillit til og kan stole på at helsepersonell og eventuelt andre personer som tilbyr dem tjenester ikke skader dem, bør politiattesten også gi informasjon om slike straffeovertredelser.

Hensynet til pasienter og brukere kan videre tilsi at det er like viktig å få kunnskap om straffbare forhold av mindre graverende karakter og «leilighetstyverier», som de mer alvorlige lovbruddene, som enkelte former for vinningskriminalitet og bedrageri. Når tjenestene ytes i private hjem kan anledningen til

å kunne begå slike straffbare handlinger være større enn om tjenestene ytes på tjenesteyters kontor. Pasientens og brukernes risiko for å bli utsatt for en straffbar handling kan derfor også være større.

I lys av høringsuttalelsene har departementet foretatt en ny vurdering av spørsmålet og foreslår i proposisjonen at informasjon om vinningsforbrytelser (tyveri, underslag og utpressing) og bedrageri skal fremgå av attesten. Departementet ser at nødvendigheten av å få informasjon om vinningsforbrytelser kan være større for personell som skal yte helse- og omsorgstjenester i hjemmet, enn når det ytes tjenester på et fastlegekontor. Departementet mener likevel ikke at dette er tungtveiende nok til å utelate informasjon om slik kriminalitet fra tjenesteytere som yter andre tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven, enn tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 første ledd nr. 6. Det vil være opp til kommunen/ansettende myndighet å ta stilling til i hvilken grad det er relevant å legge vekt på anmerkninger om vinningskriminalitet eller bedrageri. I dag er det ofte slik at Politiets enhet for vandelskontroll og politiattester gjør politidistriktene oppmerksom på overtredelsene, slik at aktuelt distrikt kan vurdere om opplysningene kan eller bør utleveres til arbeidsgivere i medhold av unntakene fra taushetsplikten i politiregisterloven kapittel 6, for eksempel for å forebygge eller avverge lovbrudd.

Departementet foreslår at kriminalitet, som tyveri, underslag, utpressing og bedrageri, skal fremgå av attesten, og proposisjonen lister opp de straffebud som foreslås å inngå i den nye politiattesten i tillegg til de straffbare forhold som i dag skal anmerkes på en barneomsorgsattest.

Dette er lovbrudd ansettende virksomhet/arbeidsgiver i den kommunale helse- og omsorgstjenesten bør ha informasjon om i forbindelse med en ansettelse, fordi det kan bety at personen er uegnet til den omsøkte stillingen. Det er opp til arbeidsgiver å vurdere om anmerkningen gjør personen uegnet for stillingen.

Departementet foreslår at overtredelsene skal anmerkes etter politiregisterloven § 40. Det innebærer blant annet at straff på inntil seks måneder ubetinget fengsel ikke skal opplyses lenger enn tre år etter at dom er avsagt eller forelegg vedtatt. Videre innebærer det at dom på betinget fengsel eller bot ikke oppgis, dersom lovbruddet er begått av person som var under 18 år mer enn to år før utstedelse av attesten.

Departementet mener at dette, sett i sammenheng med at anmerkninger i seg selv ikke automatisk innebærer yrkesforbud, ivaretar hensynet til resosialisering av tidligere straffedømte, og er godt innenfor rammen av EMK artikkel 8.

1.7 Avgrensning av tjenesteytere som kan pålegges å fremlegge politiattest

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om at det presiseres at adgangen til å kreve politiattest ikke skal omfatte personell som bare sporadisk yter tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven og som i alminnelighet ikke vil være alene med pasienten eller brukeren. Plikten til å fremlegge politiattest for personell som yter tjenester til barn eller personer med utviklingshemming har en tilsvarende avgrensning.

Formålet med krav om politiattest kan tilsi at politiattesten bør kunne avgrenses til arbeidsforhold/oppdrag hvor personen som yter tjenestene har ansvar eller oppgaver som innebærer at tjenesteyter har personlig kontakt med pasienten eller brukeren (ansikt til ansikt), tjenestene ytes hjemme hos pasienten eller brukeren, eller at tjenesteyter på annen måte kan komme i en situasjon hvor overgrep kan finne sted.

Overgrep mot pasienter og brukere kan i prinsippet forekomme ved all tjenesteutøving etter helse- og omsorgstjenesteloven, bortsett fra ved rent merkantile stillinger, der personellet ikke kommer i direkte personlig kontakt med pasienten eller brukeren. Vurderingstema er hvorvidt tjenesteyter ved utøvelsen av sitt arbeid kan komme i situasjoner med tjenestemottaker der en straffbar handling, som seksual- eller voldslovbrudd mv, inngrep i pasientens eller brukers personlig frihet eller vinningskriminalitet eller bedrageri kan finne sted.

Departementet vil presisere at brukerstyrt personlig assistanse (BPA) er en alternativ måte å organisere tjenestene praktisk og personlig bistand på for personer med nedsatt funksjonsevne og som har behov for bistand i dagliglivet, både i og utenfor hjemmet, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 første ledd nr. 6 bokstav b og § 3-8, se Prop. 86 L (2013–2014). Det betyr at personer som yter slike tjenester må fremlegge politiattest etter forslaget.

Hvorvidt en farmasøyt skal fremlegge barneomsorgsattest, må slik departementet ser det vurderes etter helsepersonelloven § 20 a på samme måte som en gjør for andre helsepersonellgrupper. Departementet legger til grunn at farmasøytjenester i utgangspunktet ikke er en helse- og omsorgstjeneste etter helse- og omsorgstjenesteloven, og farmasøytter skal derfor i utgangspunktet ikke fremlegge politiattest etter forslaget.

1.8 Konsekvenser av anmerkninger på politiattesten

Departementet foreslår at anmerkninger på en politiattest av de nye straffebudene ikke automatisk skal medføre yrkesforbud. Dersom kommunen eller annen arbeidsgiver mottar en politiattest med merk-

nader, må de vurdere om og eventuelt hvilke konsekvenser anmerkningene skal få for søkers jobbtilbud. Et naturlig utgangspunkt vil være at arbeidsgiveren vurderer anmerkningene i lys av informasjon/kunnskap om hva som er skjedd i tiden etter at det straffbare forholdet ble begått. Det overordnede vurderingstemaet må være om vedkommende søker er egnet til å utføre de oppgaver han eller hun skal ansettes til, og om det er grunn til å tro at pasienter eller brukere kan ha tillit til og kan stole på vedkommende.

1.9 Endringer i dagens krav om fremleggelse av politiattest

En del helsepersonell i helse- og omsorgstjenesten plikter allerede i dag å fremlegge politiattest. Dette gjelder personell som skal yte tjenester til barn og til personer med utviklingshemning.

Departementet foreslår at kravet om politiattest blir obligatorisk for personell som yter tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven. Med denne forutsetning vurderer departementet at alle personer som i dag må fremlegge barneomsorgsattest, i den kommunale helse- og omsorgstjeneste, i stedet bør fremvise samme type attest som personell som skal yte tjenester til personer over 18 år. Det vil si at alle som yter tjenester skal fremlegge samme type attest, uavhengig av om de yter tjenester til bare barn eller til både barn og voksne.

Forhold som taler for en slik løsning er blant annet hensynet til et mer enklere/oversiktlig regelverk og at én type attest er enklere å håndtere, både for den enkelte kommune, politiet som utsteder attesten og tjenesteytere som skal fremlegge den.

Innføring av én type attest vil innebære at noen flere straffebud (voldsbruk, inngrep i den personlige frihet, tyveri, underslag, utpressing og bedrageri) vil omfattes av attesten for tjenesteytere som bare yter tjenester til barn (som ikke lider av utviklingshemning). Personer som yter tjenester, til både barn og voksne eller til personer med utviklingshemning, skulle også etter høringsforslaget fremlegge den noe mer omfattende politiattesten. Departementet antar at det er relativt få kommuner, om noen, som skiller mellom personell som yter tjenester til barn og til barn med utviklingshemning. Endringen i lovforslaget kan derfor antas å få liten praktisk betydning.

1.10 Utvidet politiattest

Departementet foreslår at attesten som skal fremlegges skal være utvidet. En utvidet attest innebærer at også verserende saker anmerkes. Verserende saker er siktelse, tiltaler og ilagte reaksjoner som ikke er rettskraftig.

Departementet presiserer at enhver som er siktet og eventuelt tiltalt for en straffbar handling skal antas uskyldig inntil «skyld er bevist etter loven».

Dette betyr imidlertid ikke at informasjon om eventuelle siktelse, tiltaler eller dommer ikke bør anmerkes på en politiattest. Departementet mener at dette er en type informasjon som er relevant for en arbeidsgiver å få. For søker vil det være særlig uheldig dersom arbeidsgiver får kunnskap om en verserende sak, eller om at vedkommende har vært under straffeforfølgning fra andre. Etter departementets vurdering kan manglende åpenhet om et slikt forhold fra søkers side lett lede til manglende tillitt/mistillit til arbeidstaker.

Politiregisterloven og politiregisterforskriften har regler om hvordan verserende saker skal anmerkes. Ved anmerking av tiltale skal for eksempel anmerkningen gi informasjon om hva tiltalen gjelder, hvilke lovbrudd, og tidspunkt for overtredelsen. Videre skal det fremgå hvem som har tatt ut tiltale, datoen for tiltale, og om saken er berammet eller når den antas å bli avholdt.

Ikrafttredelse

Det nye kravet om politiattest vil gjelde ved tilbud om stillinger/oppdrag eller avtaleforhold fra lov hjemmelen trer i kraft. En eventuell mistanke om at en ansatt, eller en som har inngått avtale med kommunen om å yte en tjeneste etter helse- og omsorgstjenesteloven, har begått straffbare forhold før lov hjemmelen trer i kraft, gir ikke grunnlag for å innhente politiattest etter det nye hjemmelsgrunnlaget.

Departementets forslag innebærer at personell som yter tannhelsetjenester skal fremlegge politiattest etter tannhelsetjenesteloven før tannhelsetjenesten formelt er overført til kommunen.

Forholdet til universitets- og høyskoleloven

Forskrift om opptak til høyere utdanning § 6-1(1) til (3) fastslår:

«(1) Søkere til utdanninger hvor studenter kan komme i kontakt med mindreamige som del av klinisk undervisning eller praksisstudier, skal legge frem politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd i forbindelse med opptak.

(2) Hvis det er gitt særlige regler om politiattest for bestemte typer yrkesutøving, gjelder disse tilsvarende for studenter som deltar i praksisstudier eller klinisk undervisning.

(3) Den enkelte utdanningsinstitusjon må vurdere om utdanningene de tilbyr omfattes av første ledd eller andre ledd og kreve fremlagt politiattest av studenter til disse utdanningene.»

Departementet antar at politiattest etter andre ledd i denne forskriften, vil omfatte helsepersonellstudier der klinisk praksis i den kommunale helse- og

omsorgstjenesten er en obligatorisk del av utdanningsløpet.

1.11 Økonomiske og administrative konsekvenser

De samlede kostnadene ved forslaget anslås til om lag 2,5 mill. kroner. De økte utgiftene for politimyndigheten vil bli dekket innenfor Helse- og omsorgsdepartementets gjeldende budsjettammer.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ruth Grung, Ingvild Kjerkol, Tove Karoline Knutsen, Torgeir Micaelsen og Freddy de Ruiten, fra Høyre, Kristin Ørmen Johnsen, Elisabeth Røbeek Nørve, Sveinung Stensland og Tone Wilhelmsen Trøen, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud, lederen Kari Kjønnaas Kjos og Morten Wold, fra Kristelig Folkeparti, Olaug V. Bollestad, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, og fra Venstre, Ketil Kjenseth, viser til at regjeringen foreslår å gjøre endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og helsepersonelloven. Forslaget innebærer at alle som skal yte tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven i kommunene skal fremlegge politiattest.

Komiteen er fornøyd med forslaget som regjeringen fremmer, hvor man foreslår et krav om at alt personell som skal gi kommunale tjenester til pasienter og brukere, og som omfattes av helse- og omsorgstjenesteloven, skal fremlegge politiattest.

Komiteen vil peke på at det i forslaget foreslås å utvide innholdet når det gjelder hva politiattesten skal inneholde i forhold til en barneomsorgsattest. Dagens barneomsorgsattest gjelder for personer som jobber med barn og unge, og er hjemlet i politiregisterloven § 39 første ledd.

Komiteen påpeker at det i regjeringens forslag legges opp til at i tillegg til informasjon som i en barneomsorgsattest, som eksempelvis eventuelle siktelser og tiltaler, skal denne politiattesten inneholde informasjon om legemsfornærmelse/kroppsskade, trusler, frihetsberøvelse, vinningsforbrytelser og bedrageri.

Komiteen viser til at lovforslaget innebærer at personer som skal jobbe i den kommunale helse- og omsorgstjenesten må fremlegge politiattest. En norsk politiattest vil i utgangspunktet bare gi opplysninger om straffbare handlinger fra perioden en person har vært registrert bosatt i Norge.

Komiteen peker på at kravet vil gjelde uavhengig av hvilke pasient- og brukergrupper personellet skal yte tjenester til, og vil også inkludere leger samt personell som yter brukerstyrt personlig assistanse

(BPA). Komiteen peker videre på at forslagene i proposisjonen ikke vil få betydning for spesialisthelsetjenesten.

Komiteen merker seg at lovforslaget ikke gjelder de som i dag arbeider i helsesektoren, men for de som blir nyansatte, eller søker på ny stilling. Det blir heller ikke krav om å levere politiattest på nytt i løpet av ansettelsesperioden. Komiteen viser til at arbeidstaker må levere ny politiattest ved endring av stilling.

Komiteen viser til og er enig i proposisjonen som peker på «at enhver som er siktet og eventuelt tiltalt for en straffbar handling skal antas uskyldig inntil skyld er bevist». Dette er et viktig prinsipp som komiteen deler. Komiteen deler samtidig bekymringen om at det vil være uheldig for en arbeidsgiver at denne type informasjon ikke er kjent ved en eventuell nyansettelse.

Komiteen viser også til at det i forbindelse med høringen var lagt opp til at det kunne være en frivillig ordning hvorvidt kommunene skulle kreve politiattest eller ikke. I høringen mente et stort flertall at dette ikke skulle være frivillig, og at alle kommunene skal innhente politiattest for personer som skal jobbe innenfor den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Komiteen vil vise til at det i forslaget ikke er krav til politiattest for personer som sporadisk yter tjenester og i alminnelighet ikke vil være alene med pasienten og brukeren. Komiteen er enig i dette unntaket, men vil presisere det samme som står i proposisjonen om at personell som «sporadisk tjenestegjør som vikar må fremlegge politiattest dersom arbeidsoppgavene innebærer at vedkommende vil være alene med pasienten eller brukeren slik at overgrep kan finne sted».

Komiteen vil også peke på at det i proposisjonen er viet mye oppmerksomhet til internasjonale konvensjoner (EMK) og til den enkeltes personvern. Komiteen er enig i at forslaget har flere sider i forhold til at personer som kan ha gjort noe galt tidligere, ikke nødvendigvis vil gjøre det igjen. Komiteen viser også til at et av de bærende prinsippene i Norge er at når man har sonet sin straff, skal man få muligheten til å starte på nytt. Komiteen mener derfor at det har vært svært viktig at disse forholdene har vært vurdert godt; noe som er gjort i proposisjonen.

Komiteen vil også peke på at de aller fleste høringsinstansene som har uttalt seg, er svært positive til lovforslaget. Dette viser med all tydelighet at det er stor støtte til forslaget som er fremmet. Komiteen vil også peke på at dette forslaget er et, av mange tiltak for å sikre at pasienter og brukere av de kommunale helse- og omsorgstjenester skal sikres trygge, gode og verdige tjenester. Komiteen vil peke på at noe av grunnen til at forslaget kommer, er

at vi dessverre har hatt flere saker hvor både overgrep, vold, tyverier osv. mot svært sårbare mennesker har kunnet skje, fordi man ikke har kjent til forhold som burde vært kjent, men som arbeidsgiveren ikke har hatt mulighet til å vite om fordi det frem til nå ikke har vært mulig å kreve politiattest. Komiteen mener at forslagene vil sikre at færre pasienter og brukere i fremtiden vil bli forulempet.

Komiteen påpeker at det er viktig å sikre at søknadene om politiattest blir behandlet raskt, og viser til at politiet har lagt til grunn at behandlingstiden ikke skal være lengre enn 4 uker. Komiteen viser til at det er gjort et godt arbeid for å redusere ventetiden og at det ifølge politiet nå tar rundt 2 uker å få behandlet søknaden. Komiteen merker seg at de samlede kostnadene ved forslaget anslås til om lag 2,5 mill. kroner. Dette vil finansieres over helsebudsjettet innen gjeldende budsjetttrammer.

Komiteen er også tilfreds med at det vil være gratis for den enkelte å få utstedt politiattest.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet støtter forslaget om å stille krav om politiattest for personell som yter kommunale helse- og omsorgstjenester. Denne saken har vært løpende diskutert i en årrekke. I forbindelse med Stortingets behandling av Prop. 91 L (2010–2011) Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester, uttalte komiteen at også alvorlig syke, eldre, demente, psykisk syke og andre pasientgrupper kan ha problemer med å ivareta egne interesser og beskytte seg selv mot overgrep, så vel fysiske, psykiske som økonomiske (Innst. 424 L (2010–2011)). Komiteens flertall, bestående av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Høyre, ba den gang om at spørsmålet om å innføre krav om politiattest for ansettelse i jobb med denne gruppen, ble vurdert.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet er svært tilfreds med at denne regjeringen fremmer forslag om politiattest for personell som yter kommunale helse- og omsorgstjenester.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil peke på at dette er en sak man har vært opptatt av å få på plass i mange år. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet i forbindelse med behandlingen av Prop. 91 L (2010–2011), jf. Innst. 424 L (2010–2011), fremmet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utvide kravet om politiattest, slik at det også omfatter personer som skal jobbe med eldre i pleie- og omsorgssektoren, etter modell fra kravet om vandelsattest for personer som

jobber i yrker som yter tjenester til barn og psykisk utviklingshemmede.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet er opptatt av at pasient og bruker skal føle trygghet i møte med helsepersonell, og mener at kravet om politiattest er et viktig supplement, og ikke til hinder for å iverksette og følge opp andre tiltak. Det er primært arbeidsgivers ansvar å sikre gode rutiner ved ansettelse av personell, og så langt som mulig sikre at den som ansettes ikke bare er kompetent, men også egnet til å utføre de oppgaver som vedkommende skal settes til. Det eksisterer en egen veileder om hvordan sikre gode ansettelser, og veilederen inneholder en rekke tiltak for å bidra til å kvalitets sikre rutinene og prosessene rundt tilsetting av personell i helse- og omsorgssektoren.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til at proposisjonen ikke tar stilling til, eller omtaler, hvorvidt flyktninger, innvandrere og asylsøkere stilles i en vanskelig situasjon, gitt at deres bakgrunn er ukjent, og at det derfor kan være vanskelig å utstede politiattest. Som Fagforbundet understreker i sitt hørings svar, er vi avhengige av at denne gruppen får mulighet til å utdanne seg og ta jobb i helse- og omsorgssektoren. Flertallet vil understreke viktigheten av at departementet ser nærmere på denne dimensjonen av forslaget konsekvenser.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, er kjent med at det under høringen er kommet innspill om at det kan være vanskelig for flyktninger og innvandrere å få utstedt politiattest grunnet ukjent bakgrunn. Dette flertallet påpeker at man ønsker at flyktninger og innvandrere får mulighet til å utdanne seg og ta jobb i helse- og omsorgssektoren. Intensjonen med lovforslaget er å sikre tryggheten til en svært sårbar gruppe mennesker; de som er avhengige av tjenestetilbudet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, påpeker at man allerede i dag har krav om politiattest for personer som jobber med barn og ungdom, og legger til grunn at det er de samme kravene som vil gjelde for ansatte i helse- og omsorgstjenesten og for flyktninger og innvandrere for å få utstedt politiattest.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at intensjonen med lovforslaget er å sikre tryggheten til en svært

sårbar gruppe mennesker; mange av de som er avhengige av ulike helse- og omsorgstilbud. Disse medlemmer påpeker at man allerede i dag har krav om politiattest for personer som jobber med barn og ungdom, og legger til grunn at det er de samme kravene som vil gjelde når det gjelder politiattest for ansatte i helse- og omsorgstjenestene.

Disse medlemmer viser til at det i høringsrunden var 2 av 68 instanser som ikke støttet forslaget. Det har tidligere vært uenighet knyttet til hvorvidt krav om politiattest vil ekskludere for mange fra arbeidslivet, i tillegg til argumenter om at krav om politiattest kan hindre resosialisering og at det bryter med prinsippet i et humanitært samfunn om at den som har sonet sin straff, kan legge lovbruddet bak seg. Dette er en argumentasjon disse medlemmer har forståelse for og vil understreke som viktige innvendinger.

Disse medlemmer har merket seg innvendinger fra Fagforbundet knyttet til at kun et fåtall lovovertrедelser blir anmeldt, påtalt og straffet. De innvender også at en politiattest ikke fanger opp overtrедelser utenfor landets grenser. Krav om politiattest kan slik skape en falsk trygghet.

Disse medlemmer vil fremholde Fagforbundets argumenter om at det bør satses på internkontroll- og kvalitetssikringstiltak som forebygger overgrep og vold, og fremmer god kvalitet og trygghet i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Disse medlemmer mener dette må komme i tillegg til kravet om politiattest, og forventer at forslag som kan underbygge denne dimensjonen blir fulgt opp av regjeringen. Politiattest skal ikke erstatte gode ansettelsesrutiner, et godt fungerende internkontrollsystem, veiledning og oppfølging av ansatte mv., noe som ble understreket av blant annet Legeforeningen og flere kommuner.

Komiteen er tilfreds med at regjeringen vil innføre krav om politiattest for alle som skal jobbe i kommunenes helse- og omsorgstjenester. Komiteen mener dette er et viktig grep for å bidra til at sårbare grupper skal kunne føle seg trygge når man mottar tjenester. Komiteen vil samtidig peke på at det er viktig at man har gode internkontrollrutiner, kvalitetssystemer og gode rutiner i ansettelsesprosene for å sikre brukerne trygge og gode tjenester.

Komiteen viser samtidig til at en norsk politiattest i utgangspunktet bare vil gi opplysninger om straffbare handlinger fra perioden en person har vært registrert bosatt i Norge. Det betyr at for utlendinger med kort registrert botid vil norsk politiattest ha begrenset verdi. Dette er også gjeldende rett for krav om barneomsorgsattester i dag. Dette er en utfordring, ikke bare for helse- og omsorgstjenesten, men

også for alle andre sektorer hvor det er krav om politiattest, inkludert frivillige organisasjoner.

3. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og helsepersonelloven (politiattest i den kommunale helse- og omsorgstjenesten)

I

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. skal § 20 a lyde:

§ 20 a *Krav om politiattest*

Den som skal yte spesialisthelsetjenester og tannhelsetjenester til barn skal fremlegge politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd ved tilbud om stilling, ved inngåelse av avtale etter tannhelsetjenesteloven § 4-2 første ledd og spesialisthelsetjenesteloven § 2-1 a sjette ledd, samt ved melding om åpning, overtagelse og inntreden i privat virksomhet, jf. § 18.

Den som skal yte spesialisthelsetjenester og tannhelsetjenester til personer med utviklingshemming skal i tilfeller som nevnt i første ledd fremlegge politiattest som viser om vedkommende er siktet, tiltalt, har vedtatt forelegg eller er dømt for brudd på overtrедelse av straffeloven 1902 §§ 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 annet ledd, 201 første ledd bokstav c, 203 eller 204 a og straffeloven 2005 §§ 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 309, 310, 311, 312 og 314. Overtrедelsen skal anmerkes i samsvar med politiregisterloven § 41 nr. 1.

Plikten etter første og annet ledd omfatter ikke den som bare sporadisk yter slike tjenester og som i alminnelighet ikke vil være alene med barn eller personer med utviklingshemming.

Politiattest som nevnt i første og annet ledd skal ikke være eldre enn tre måneder.

Den som har vedtatt forelegg eller er dømt for overtrедelser av straffeloven 1902 §§ 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 annet ledd, 201 første ledd bokstav c, 203 eller 204 a eller straffeloven 2005 §§ 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 309, 310, 311, 312 og 314, er utelukket fra å yte helse- og omsorgstjenester til barn eller personer med utviklingshemming.

Den som yter tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven skal fremlegge politiattest som nevnt i helse- og omsorgstjenesteloven § 5-4.

II

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. gjøres følgende endringer:

§ 5-4 skal lyde:

§ 5-4 *Krav om politiattest*

Kommunen eller annen arbeidsgiver som yter tjenester etter loven her, skal ved tilbud om stilling eller oppdrag kreve *fremlagt politiattest fra personer som skal yte slike tjenester. På politiattesten skal det anmerkes om personen er siktet, tiltalt, har vedtatt forelegg eller er dømt for overtredelse av straffeloven 1902 §§ 162, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 andre ledd, 201 første ledd bokstav c, § 201 a, 203, 204 a, 219, 222, 223, 224, 227, 228, 229, 231, 233, 242, 255, 256, 257, 258, 266, 268, jf. 267, 270, 271 og straffeloven 2005 §§ 231, 232, 251, 252, 254, 255, 256, 257, 258, 263, 264, 271, 272, 273, 274, 275, 282, 283, 288, 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 309, 310, 311, 312, 314, 321, 322, 324, 325, 327, 328, 330, 331, 371 og 372.*

Overtredelse av straffeloven 1902 §§ 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 andre ledd, 201 første ledd bokstav c, 201 a, 204 a og 233 og straffeloven 2005 §§ 275, 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302,

303, 304, 305, 306, 310, 311, 312 og 314 skal anmerkes i samsvar med politiregisterloven § 41 nr. 1.

Overtredelsene av straffeloven 1902 §§ 162, 203, 219, 222, 223, 224, 227, 228, 229, 231, 242, 255, 256, 257, 258, 266, 268, jf. 267, 270 og 271 og straffeloven 2005 §§ 231, 232, 251, 252, 254, 255, 256, 257, 258, 263, 264, 271, 272, 273, 274, 282, 283, 288, 309, 321, 322, 324, 325, 327, 328, 330, 331, 371 og 372 skal anmerkes i samsvar med politiregisterloven § 40.

Politiattesten skal ikke være eldre enn tre måneder.

Plikten til å kreve politiattest omfatter ikke personer som bare sporadisk yter tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven og som i alminnelighet ikke vil være alene med pasienten eller brukeren.

Ny § 5-4 a skal lyde

§ 5-4 a *Konsekvenser av anmerkninger på en politiattest*

Den som har vedtatt forelegg eller er dømt for overtredelser av straffeloven 1902 §§ 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 annet ledd, 201 første ledd bokstav c, 203 eller 204 a eller straffeloven 2005 §§ 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 309, 310, 311, 312 og 314, er utelukket fra å yte helse- og omsorgstjenester til barn eller personer med utviklingshemming.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 2. juni 2016

Kari Kjønås Kjos

leder

Bård Hoksrud

ordfører